

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT

TREBALL SOCIAL EN L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL

Coordinació: MIRANDA RUCHÉ, FRANCISCO JAVIER

Any acadèmic 2016-17

Informació general de l'assignatura

Denominació	TREBALL SOCIAL EN L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL			
Codi	101734			
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Treball Social	3	OPTATIVA	Presencial
Nombre de crèdits ECTS	6			
Grups	1GG			
Crèdits teòrics	0			
Crèdits pràctics	0			
Coordinació	MIRANDA RUCHÉ, FRANCISCO JAVIER			
Departament/s	GEOGRAFIA I SOCIOLOGIA			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	L'idioma d'impartició de l'assignatura és el català. Tot i això, es contempla la incorporació de 2 crèdits amb anglès. Aquests es treballaran a partir de diferents recursos i referències bibliogràfiques amb llengua anglesa que seran indicats a l'inici del curs.			
Horari de tutoria/lloc	Horari a convenir amb antelació.			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits	Horari de tutoria/lloc
MIRANDA RUCHE, FRANCISCO JAVIER	xmiranda@geosoc.udl.cat	6	Despatx 3.24 FEPTS. Horari a convenir amb antelació.

Objectius acadèmics de l'assignatura

1. Conèixer els aspectes culturals més significatius que intervenen en la concepció de la salut mental.
2. Conèixer els conceptes bàsics de la psicopatologia, fent especial èmfasi en les repercussions socials dels trastorns mentals.
3. Conèixer l'organització de la xarxa assistencial sanitària i social en salut mental a Catalunya.
4. Conèixer els diferents enfocaments que existeixen pel que fa a la recuperació de les persones afectades.
5. Conèixer els mètodes i tècniques d'intervenció des de la perspectiva del treball social.
6. Conèixer el desenvolupament històric del treball social en salut mental, així com el rol professional dins els equips d'intervenció.

Competències

1. Capacitat crítica, d'anàlisi i de síntesi.
2. Comunicació oral i escrita en la llengua materna.
3. Comprensió lectora en llengua anglesa.
4. Habilitats en les relacions interpersonals.
4. Coneixement d'altres cultures i costums.
5. Conèixer els referents de les ciències humanes i socials que aporten al Treball Social elements de comprensió de la realitat social.
6. Comprendre críticament els models d'intervenció en Treball Social.
7. Saber aplicar els mètodes i tècniques del Treball Social als diferents àmbits i camps d'intervenció.
8. Analitzar i avaluar els problemes i necessitats socials presents en la societat.

Continguts fonamentals de l'assignatura

1. SALUT I SOCIETAT.

- Salut mental i trastorn mental. Aproximació històrica i cultural.
- Història de la psiquiatria i de les idees psiquiàtriques.
- Construcció de significat i sentit en relació als trastorns mentals.
- Influència dels canvis socials en l'expressió dels trastorns mentals. Noves demandes sorgides d'aquests canvis.

2. TRASTORNS MENTALS.

- Aproximació conceptual.

- Classificacions dels trastorns mentals.
- Nocions generals bàsiques sobre els trastorns mentals.
- Determinants materials i culturals que incideixen en les patologies mentals.

3. ORGANITZACIÓ DE L'ATENCIÓ EN SALUT MENTAL.

- Xarxa pública d'atenció a Catalunya. Recursos sanitaris i socials.
- Associacions de familiars i usuaris.
- Noves formes organitzatives en entorns digitals.

4. INTERVENCIÓ SOCIAL EN TREBALL SOCIAL.

- Perspectives d'intervenció social en salut mental.
- Fases, objectius i mètodes d'intervenció social.
- Intervenció en l'àmbit familiar i laboral.

5. TREBALL SOCIAL I SALUT MENTAL

- Desenvolupament del treball social com a disciplina dins l'àmbit de la salut mental.
- Presència del/de la treballador/a social en els dispositius d'atenció social i sanitària.
- Rol i funcions del/de la treballador/a social.

Eixos metodològics de l'assignatura

Activitats presencials (40%).

- Lliçons magistrals.
- Treball en petits grups.
- Exposicions per part de professionals externs.
- Tutories i seminaris.
- Projeccions audiovisuals.

Activitats no presencials (60%).

- Lectura i cerca d'informació.
- Estudi.
- Elaboració de les activitats d'avaluació continuada.
- Preparació de la participació en l'aula.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

SETMANA	BLOC	OBJECTIUS	ACTIVITAT	TREBALL ALUMNAT	AVALUACIÓ

1 2 3	<p>1. SALUT I SOCIETAT.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Salut mental i trastorn mental. Aproximació històrica i cultural. - Història de la psiquiatria i de les idees psiquiàtriques. - Construcció de significat i sentit en relació als trastorns mentals. - Influència dels canvis socials en l'expressió dels trastorns mentals. Noves demandes sorgides d'aquests canvis. 	<p>1. Conèixer els aspectes culturals més significatius que intervenen en la concepció de la salut mental.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Activitats a l'aula. - Examen escrit. - Pràctiques en grup.
4 5 6	<p>2. TRASTORNS MENTALS.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aproximació conceptual. - Classificacions dels trastorns mentals. - Nocions generals bàsiques sobre els trastorns mentals. - Determinants materials i culturals que incideixen en les patologies mentals. 	<p>2. Conèixer els conceptes bàsics de la psicopatologia, fent especial èmfasi en les repercussions socials dels trastorns mentals.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Activitats a l'aula. - Examen escrit. - Pràctiques en grup.
7 8 9	<p>3. ORGANITZACIÓ DE L'ATENCIÓ EN SALUT MENTAL</p> <ul style="list-style-type: none"> - Xarxa pública d'atenció a Catalunya. Recursos sanitaris i socials. - Associacions de familiars i usuaris. - Noves formes organitzatives en entorns digitals. 	<p>3. Conèixer l'organització de la xarxa assistencial sanitària i social en salut mental a Catalunya.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Activitats a l'aula. - Examen escrit. - Pràctiques en grup.

10 11 12	<p>4. INTERVENCIÓ SOCIAL EN TREBALL SOCIAL.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perspectives d'intervenció social en salut mental. - Fases, objectius i mètodes d'intervenció social. - Intervenció en l'àmbit familiar i laboral. 	<p>4. Conèixer els diferents enfocaments que existeixen pel que fa a la recuperació de les persones afectades.</p> <p>5. Conèixer els mètodes i tècniques d'intervenció des de la perspectiva del treball social.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Activitats a l'aula. - Examen escrit. - Pràctiques en grup.
13 14 15	<p>5. TREBALL SOCIAL I SALUT MENTAL.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupament del treball social com a disciplina dins l'àmbit de la salut mental. - Presència del/de la treballador/a social en els dispositius d'atenció social i sanitària. - Rol i funcions del/de la treballador/a social. 	<p>6. Conèixer el desenvolupament històric del treball social en salut mental, així com el rol professional dins els equips d'intervenció.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lliçons magistrals. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories. 	<ul style="list-style-type: none"> - Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada a l'aula. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura. 	<ul style="list-style-type: none"> - Activitats a l'aula. - Examen escrit. - Pràctiques en grup.

Sistema d'avaluació

1. Examen escrit (25%).
2. Desenvolupament grupal de pràctiques d'avaluació continuada (25%).
3. Participació activa i fonamentada en les diverses activitats a l'aula (50%).

Durant la primera setmana de classe es concretaran les dates d'entrega de les activitats d'avaluació continuada, així com el dia de realització de l'examen. De la mateixa manera, s'exposaran els criteris d'avaluació.

Bibliografia i recursos d'informació

- Brown, L., Shepherd, M., Merkle, E., Wituk, S., & Meissen, G. (2008). Understanding how participating in a consumer-run organisation relates to recovery. *American Journal of Community Psychology*, (42), 167-178.
- Casal, J.C. (2010). Derechos y participación de las personas con diversidad mental. *Cuadernos de Trabajo Social*, (23), 301-321.
- Chamberlin, J. (1997). A working definition of empowerment. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 20, 43-46.
- Corrigan, P.W. & Phelan, S.M. (2004). Social support and recovery in people with serious mental

illnesses. *Community Mental Health Journal*, 40 (6), 513-523.

- Desviat, M. (2004). Conductas psicopáticas: de la locura cuerda a la idiocia moral. *Revista Átopos. Salud Mental, comunidad y cultura*, (5) 4-13.
- Fernández, J.L. (2002). El campo de la rehabilitación psicosocial y estilo de atención. *Cuadernos técnicos de servicios sociales, rehabilitación psicosocial y apoyo comunitario de personas con enfermedad mental crónica: programas básicos de intervención*. Consejería de servicios sociales de la Comunidad de Madrid, 69-74.
- Garcés, E. M. (2010). El Trabajo Social en salud mental. *Cuadernos de Trabajo Social*, 23, 333-352.
- Gisbert, C., (ed.). (2002). *Rehabilitación psicosocial del trastorno mental severo: situación actual y recomendaciones*. Madrid. Asociación Española de Neuropsiquiatría, Cuadernos Técnicos, 6. [En línea] Disponible en: https://www.aen.es/docs/SRPS_RPS_y%20Tratamiento_Integral_TMS_AEN.pdf
- Gómez, C., y Zapata, R. (2000). *Psiquiatría, Salud Mental y Trabajo Social*. Pamplona, Ediciones Eunate.
- Gracia, D. (2010). *La construcción de la salud: hechos, valores, deberes*. En: XI Congreso Internacional de Grup, Psicoteràpia y Psicoanàlisis. Segovia, 2010.
- Grup de Treball Social en Salut Mental. (2009). *Funcions del Treballador Social al camp de la Salut Mental*. Barcelona, Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya. [En línia] Disponible a: <http://www.tscat.cat/content/funciones-del-trabajador-social-en-el-campo-de-salud-mental>
- Grup de Treball Social en Salut Mental. (2010). *Manual diagnòstic en Salut Mental*. Barcelona, Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya. [En línia] Disponible a: <http://www.tscat.cat/content/manual-diagnostic-social-en-salut-mental>
- Hendryx, M., Green, C. & Perrin, N. (2009). Social support, activities and recovery from serious mental illness. *Journal of Behavioural Health Services and Research*, 36 (3), 320-329.
- Kondrat, D. C. & Barbra, T. (2009). An anti-stigma approach to working with persons with severe mental disability: seeking real change through narrative change. *Journal of Social Work Practice*, 23 (1), 35-47.
- López, M., Laviana, M. Fernández, L., López, A., Rodríguez, A. M., y Aparicio, A. (2008) La lucha contra el estigma y la discriminación en salud mental: Una estrategia compleja basada en la información disponible. *Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría*, 28 (1), 48-83.
- Luengo, M. A. (2009). La definición del problema desde el otro lado de la mesa: los procesos sociocognitivos en el profesional de salud mental y sus posibles sesgos como observador. *Norte de Salud mental*, vol. 8 (34), 52-60.
- Martínez, A. (2000). Anatomía de una ilusión. El DSM-IV y la biologización de la cultura. A: Perdiguer, E., i Comelles, J.M. (eds.). *Medicina y cultura. Estudios entre la antropología y la medicina* (249-275). Barcelona: Bellaterra.
- Mead, S., & MacNeil, C. (2006). Peer support: What makes it unique. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 10 (2), 29-37.
- Miranda. M. (2010). La formación en salud mental. *Cuadernos de Trabajo Social*, (23), 323-332.
- Miranda, M. (2010). Los aspectos sociales de la salud: nuevos retos para el Trabajo Social sanitario. *Trabajo Social y Salud*, (66), 19-32.
- Moreno, L., Portabales, L., García, P., Muñoz, S., García de Fernando, S., Polo, C., Ceverino, A., Alonso., y González, C. (2014). Influencia de la crisis económica en la demanda de consultas en salud mental. *Revista Átopos. Salud Mental, comunidad y cultura*, (15) 7-23.
- Moya, J. (2012). *Elements bàsics de salut mental per a professionals de l'àmbit social*. Col·lecció Eines, 12. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família.
- Pelegrí, X., i Fleta, G. (coords.). (2013). *Les persones amb problemàtica de salut mental a Lleida. Estudi de la situació de les persones amb trastorn mental sever al territori de Lleida 2012*. Salut Mental Catalunya.

- Coordinadora Terres de Lleida.[En línia] Disponible a: <http://www.grase.udl.cat/wp-content/uploads/2013/09/Estudi-de-les-persones-amb-tms-del-territori-de-Lleida-2012.pdf>
- Pettie, D., & Triolo, A. M. (1999). Illness as evolution: The search for identity and meaning in the recovery process. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 22(3), 255.
  - Pons, I. (2006). Condicionantes sociales teóricos y prácticos de las ciencias de la Salud Mental. *RTS: Revista de treball social*, (178), 17-34.
  - Pulido, A. (2010). El derecho de ciudadanía del enfermo mental, un desafío al Sistema para la Autonomía y la Atención a la Dependencia. *Cuadernos de Trabajo Social*, (23), 361-379.
  - Rodríguez, A., y González, J. C. (2002). La rehabilitación psicosocial en el marco de la atención comunitaria integral a la población enferma mental crónica. *Cuadernos técnicos de servicios sociales, rehabilitación psicosocial y apoyo comunitario de personas con enfermedad mental crónica: programas básicos de intervención*. Consejería de servicios sociales de la Comunidad de Madrid, 17-42.
  - Sánchez, E. (2004). Collectivize social support? Elements for reconsidering the social dimension in the study of social support. *The Spanish Journal of Psychology*, 7 (2), 124-134.
  - Schon, U. K., Denhov, A. & Topor, A. (2009). Social relationships as a decisive factor in recovering from severe mental illness. *International Journal of Psychiatry*, 55 (4), 336–347.
  - Shepherd, G., Boardman, J., & Slade, M. (2008). *Making recovery a reality*. London: Sainsbury Centre for Mental Health.
  - Slade, M. (2009). *Personal Recovery and Mental Illness: A Guide for Mental Health Professionals*. Cambridge, Cambridge University Press.
  - Spora Sinergies (2007). *The relation between users and professionals in the scope of the mental health*. Associació d'Usuaris de Salut Mental de Catalunya.[En línia] Disponible a: <http://bit.ly/28W2hVU>
  - Spora Sinergies. (2009). *La relació entre les persones usuàries i professionals en l'àmbit de la salut mental* (Segon estudi). Associació d'Usuaris de Salut Mental de Catalunya.[En línia] Disponible a: <http://bit.ly/28W2ecK>
  - Tew, J., Gould, N., Abankwa, D., Barnes, H., Beresford, P., Carr, S., Copperman, J., Ramon, S., Rose, D., Sweeney, A. & Wookward, L. (2006). *Values and Methodologies for Social Research in Mental Health*, London, Policy Press.
  - Tew, J., Ramon, S., Slade, M., Bird, V., Menton, J., & Le Boutillier, C. (2012). Social factors and recovery from mental health difficulties: a review of the evidence. *British Journal of Social Work*, (42), 443-460.
  - Thornicroft, G., Brohan, E., Kassam, A., & Lewis-Holmes, E. (2008). Reducing stigma and discrimination: Candidate interventions. *International Journal of Mental Health Systems*, 2 (1), 1.
  - Ubilla, E. (2009). El concepto de salud mental en la obra de Erich Fromm. *Revista Chilena de Neuro-Psiquiatría*, 47(2), 153-162.
  - Ureña, A. (2006). L'especialitat: un requeriment per al Treball Social en Salut Mental. *RTS: Revista de treball social*, (178), 35-41.
  - Ureña, A. (2010). La salud mental del Trabajo Social en Cataluña. *Cuadernos de Trabajo Social*, (23), 353-360.
  - Wahlbeck, K., Anderson, P., Basu, S., McDaid, D., & Stuckler, D. (2011). *Impact of economic crises on mental health*. World Health Organisation, Regional Office for Europe.
  - World Health Organization, & Calouste Gulbenkian Foundation. (2014). *Social Determinants of Mental Health*. Geneva, World Health Organization.

